

Ο κενός τάφος του εσταυρωμένου Ιησού

Ορθοδοξία / Θεολογία

Γεώργιος Πατρώνος, Ομότιμος Καθηγητής Τμήματος Θεολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών

Ο τάφος είναι μια αδιάψευστη μαρτυρία για το θάνατο κάποιου ανθρώπου, όπως ασφαλώς ήταν και το «μνημείον» όπου «έθηκαν αυτόν» για το θάνατο του Ιησού. Ο θάνατος έχει μια αμετάκλητη σκληρή βεβαιότητα για το τέλος της ιστορικής πορείας και ζωής όλων των ανθρώπων. Πέρα από τον τάφο αρχίζει μόνο η ελπίδα ν' ανοίγει στην ύπαρξη του κάθε ανθρώπου κάποιο «μέλλον», και είναι η ελπίδα αυτή για την αιωνιότητα, που γίνεται προσδοκία και συγκεκριμένη βεβαιότητα με το γεγονός της ανάστασης του Ιησού Χριστού. Γι' αυτό και τα Ευαγγέλια βλέπουν

στην περίπτωση του Ιησού να υπερβαίνεται ακόμη και αυτή η ελπίδα και η προσδοκία, και προχωρούν στην καταγραφή μιας νέας πραγματικότητας στην ιστορία του Κυρίου πέραν του τάφου, σ' εκείνη της ανάστασης, δηλαδή του θριάμβου πάνω στο θάνατο. Η ανάσταση, επομένως, και όχι ο θάνατος, είναι ο τελευταίος περί του Ιησού λόγος των Ευαγγελίων. Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση και καταγραφή της ιστορικής πορείας του Ιησού δεν μπορεί να σταματάει στον τάφο, όπου αναπαύεται νεκρό σώμα, αλλά πρέπει να μετακινείται και πέρα ακόμη από τον κενό τάφο, προς τις συγκεκριμένες εμφανίσεις του Αναστάντος και προς αυτό το ίδιο το γεγονός της ανάστασης του Χριστού και της μέλλουσας ανάστασης των ανθρώπων.

Παραταύτα, είναι ιδιαίτερα ενδεικτικό, ότι ενώ όλοι οι Ευαγγελιστές τελειώνουν τα ιερά τους κείμενα, τα αναφερόμενα στη ζωή και στην ιστορία του Ιησού Χριστού, με την αναφορά στην ανάσταση,

κανένας δεν αποτολμά να περιγράψει αυτό καθαυτό το γεγονός της ανάστασης, αλλά αναφέρονται εκτεταμένα μόνο στις σχετικές μαρτυρίες για τον κενό τάφο και τις εμφανίσεις του Αναστάντος. Και τούτο πιθανώς να σημαίνει ότι κανείς δεν είναι ικανός να δει και να περιγράψει το γεγονός αυτό, που όντως ξεπερνάει τις

ανθρώπινες δυνατότητες γνώσης και εμπειρίας του αισθητού μας κόσμου. Ο άνθρωπος καταξιώνεται μόνο στη βεβαιότητα αυτού διά μέσου της πίστεως και της μετοχής του στην ευχαριστιακή κοινωνία της Έκκλησίας και στα συγκεκριμένα σωτηριολογικά της μυστήρια.

Ο Ιησούς κατά τη στιγμή της ανάστασής του, ασφαλώς, δεν θεάθηκε από κανέναν άνθρωπο. Γι' αυτό και κανένας Ευαγγελιστής δεν μας αναφέρει, πώς ακριβώς έγινε η ανάσταση και με ποιά συγκεκριμένο τρόπο «ανέστη» και «ηγέρθη» από τον τάφο του ο Χριστός. Μόνο ο Ευαγγελιστής Ματθαίος μνημονεύει, ότι η ανάσταση συνοδεύτηκε από συνταρακτικά και εντυπωσιακά γεγονότα, όπως εκείνα του μεγάλου και σημαδιακού «σεισμού», της εκτυφλωτικής λάμψης και τα σχετικά με το καταπέτασμα του Ναού. Έχουμε επίσης την επισήμανση, ότι «άγγελος Κυρίου καταβάς εξ ουρανού προσελθών απεκύλισε τον λίθον», καθώς και την παράλληλη υπενθύμιση ότι όλα αυτά φέρουν στη μνήμη σχετικές εικόνες από τις Γραφές (Ματθ. 28.2 εξ.). Ο Ευαγγελιστής Ματθαίος χρησιμοποιεί εδώ απλώς μια συμβατική γλώσσα, εξαιτίας της αδυναμίας του να εξηγήσει το ίδιο το γεγονός. Η «αποκύλιση» του λίθου από τον Άγγελο φανερώνει, ότι ο τάφος ήταν κενός και ότι ο Ιησούς «ο Ναζαρηνός και εσταυρωμένος» δεν έπρεπε πλέον να αναζητείται εκεί (Μάρκ. 16,6). Ο Ιησούς, λοιπόν, προτού ακόμη αποκυλισθεί ο λίθος είχε ήδη εγερθεί και εξέλθει από το «μνημείον» του.

Οι Ευαγγελιστές όλοι τοποθετούν την εύρεση του κενού τάφου του Ιησού από τις μυροφόρες γυναίκες και από τους μαθητές, χρονικά, στις πρώτες πρωινές ώρες μετά την ημέρα του Σαββάτου, δηλαδή τις πρώτες πρωινές ώρες της Κυριακής, όπως θα λέγαμε εμείς σήμερα. Οι στρατιώτες που είχαν τοποθετηθεί με εντολή του Μ. Συνεδρίου για τη φρούρηση του τάφου, μετά το συμβάν του σεισμού και τη διαπίστωση ότι ο τάφος ήταν ήδη κενός, θα έσπευσαν αμέσως κατατρομαγμένοι να μεταφέρουν την είδηση στους Αρχιερείς. Τους βεβαίωσαν, ότι οι ίδιοι εξετέλεσαν κανονικά τα καθήκοντά τους αλλά τώρα βρίσκονται σε πλήρη αδυναμία να ερμηνεύσουν, τί ακριβώς συνέβη και πώς ξαφνικά ο τάφος βρέθηκε μπροστά τους κενός, χωρίς το νεκρό σώμα του Εσταυρωμένου. Οι φόβοι των Αρχιερέων, που είχαν διατυπωθεί αμέσως μετά την ταφή, επαληθεύτηκαν και το Μέγα Συνέδριο δεν τόλμησε μετά την είδηση ν' αμφισβητήσει τα περί του κενού τάφου. Μόνο που προσπάθησαν να δώσουν μια δική τους ερμηνεία.

Ανεξάρτητα, όμως, από την οποιαδήποτε ερμηνεία, αυτό που χρειαζόταν την κρίσιμη εκείνη στιγμή, ήταν μια «λογική» αιτιολόγηση του γεγονότος αυτού προς το λαό. Και η πιο λογική και συμφέρουσα γι' αυτούς «αιτία» ήταν να κοινοποιηθεί και να «διαφημισθεί» στον κόσμο, ότι, οι μαθητές ήρθαν νύχτα και «έκλεψαν» το νεκρό σώμα του Ιησού, ενώ οι φρουροί αναπαύονταν και ήσαν ανίδεοι για τα

συντελούμενα (Ματθ. 28,11-15). Πράγματι, η ερμηνεία τους αυτή στο τέλος απέβη μία κραυγαλέα μωρία και «έσχατη πλάνη» και μάλιστα «χείρων της πρώτης», όπως ακριβώς την είχαν με φόβο προβλέψει (Ματθ. 27,64). Με αυτό τον τρόπο, όμως, και οι πολέμιοι του Ιησού γίνονται έστω και ακούσια «μάρτυρες» του κενού τάφου και η μαρτυρία τους αυτή γίνεται ακόμη περισσότερο αξιόπιστη, αφού προέρχεται από αντιπάλους και εχθρούς της χριστιανικής πίστεως.

Ο τάφος του Ιησού βρισκόταν πολύ κοντά στα Ιεροσόλυμα και ο καθένας εύκολα μπορούσε να μεταβεί και να βεβαιωθεί ο ίδιος, ότι πράγματι ήταν ήδη κενός. Κανένας δεν παρουσιάστηκε ν' αμφισβητήσει τη μαρτυρία των Αποστόλων για τον κενό τάφο. Η συσχέτιση όμως του κενού τάφου με την ανάσταση του Ιησού Χριστού εύρισκε την πιο άκαμπτη αντίσταση στους Ιουδαίους, που προσπάθησαν ν' αποσυνδέσουν τον κενό τάφο από το μήνυμα των μαθητών σχετικά με την ανάσταση του Διδασκάλου τους. Και δεν ήταν μόνο η ερμηνεία αυτή περί της «κλοπής». Φαίνεται, πως υπήρχε και φήμη, που μας την διασώζει ο Ευαγγελιστής Ιωάννης, για κάποια υποτιθέμενη μετακίνηση από τον κηπουρό της περιοχής, του νεκρού σώματος του Ιησού από τον τάφο για κάποιους άγνωστους λόγους (βλ. Ιωάν. 20,15). Είναι χαρακτηριστικό, ότι οι δύο αυτές παραδόσεις παρερμηνείας εκ μέρους των αντιπάλων της χριστιανικής πίστεως, παρουσιάστηκαν με διάφορες παραλλαγές στην αντιχριστιανική ιουδαϊκή παράδοση και των μεταγενέστερων χρόνων. Και αυτές πάλι είναι ενδεικτικό, ότι δεν αμφισβήτησαν με κανένα τρόπο την ύπαρξη του κενού τάφου.

Οι Ιουδαίοι είχαν διερευνήσει καλά την όλη υπόθεση του κενού τάφου και χωρίς ν' αμφισβητήσουν την μη ύπαρξη στον τάφο του νεκρού σώματος του Ιησού, προτίμησαν να μιλήσουν για την ύπαρξη κάποιας «απάτης». Ο Ευαγγελιστής Ματθαίος υπαινίσσεται πάντως, ότι η ιουδαϊκή αυτή ερμηνεία περί κλοπής του σώματος από τους μαθητές είχε διοχετευθεί κατάλληλα και στις ρωμαϊκές αρχές (Ματθ. 28,14). Πολύ αργότερα, ο ιστορικός Ευσέβιος θα διασώσει την πληροφορία, ότι σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα μετά τα γεγονότα του Πάσχα εκείνου, όλη η Παλαιστίνη είχε γεμίσει από τις φήμες αυτές που διοχετεύθηκαν συστηματικά στον κόσμο από τις θρησκευτικές αρχές των Ιουδαίων (Ευσεβίου, Εκκλησιαστική Ιστορία Β' 2,1).

Οι ιεροί συγγραφείς εκθέτουν με έμφαση το γεγονός του κενού τάφου και εμμένουν ιδιαίτερα σε αυτό. Αλλά τα Ευαγγέλια δεν είναι η πρώτη και μοναδική πηγή για την πληροφορία του κενού τάφου. Όλες οι χριστιανικές παραδόσεις που αναφέρονται στον Ιησού και καταλήγουν στο ύψιστο γεγονός της ανάστασης κάνουν μνεία και του κενού τάφου. Τέτοιες παραδόσεις διαφυλάσσονται στο αρχικό αποστολικό κήρυγμα, καθώς και στις Επιστολές της Καινής Διαθήκης, οπου

η αγγελία της ανάστασης δεν νοείται χωρίς παράλληλη αναφορά και στον κενό τάφο. Αυτό αποδεικνύεται και από τη χρήση ιδιόμορφων λέξεων και φράσεων καθ' όλη την αποστολική εποχή, για να προβληθούν τα γεγονότα του Πάσχα ως ιεραποστολικό μήνυμα προς τον κόσμο όλο. Τα ρήματα «ηγέρθη» και «ανέστη» εκ του τάφου δεν είναι μόνο ουσιαστικού περιεχομένου λέξεις, αλλά και όροι που συνιστούν κρίσιμες αποστολικές εκφράσεις για να προβληθεί κατάλληλα το γεγονός της ανάστασης (Ρωμ. 6,4· Α' Κορ. 15,4 εξ. Α' Θεσ. 4,14). Και είναι γνωστό, ότι από πλευράς καθαρά θεολογικής, οι οροί αυτοί είναι αρχαιότεροι και πολύ παλαιότεροι ασφαλώς και από αυτή την αρχική χρήση τους μέσα στο χριστιανικό κήρυγμα σε σχέση με την ανάσταση του Ιησού Χριστού (βλ. Δαν. 12,2 εξ.). Ότι οι δίκαιοι του Θεού κατά το θάνατό τους απλώς «καθεύδουν» και ο Θεός θα τους «εγείρει» την εσχάτη ημέρα, ή ότι κατά την «έγερσίν» τους οι νεκροί θα εγκαταλείψουν τους τάφους τους, ήταν θεολογική παράδοση και αυτής της αποκαλυπτικής γραμματείας (βλ. Αιθιοπ. Ενώχ 51,1 εξ. 91,10· 92,3· Αποκ. Μωϋσ. 41,4· Έσδρ. 7,29 εξ. Συρ. Βαρούχ 50,2 εξ. κ.ά.).

Γι' αυτό και η βιβλική παράδοση περί του κενού τάφου έχει μεγάλη σημασία για τη χριστιανική πίστη (Μάρκ. 16,8· Ιωάν. 20,2), έστω και αν για πολλούς σύγχρονους ερμηνευτές το γεγονός αυτό, ως «σημείο» αναφοράς της όλης πίστεως και θεολογίας, επιδέχεται πολλές ερμηνείες. Πάντως, κάθε ερμηνεία αυτού του «σημείου» πρέπει να σχετίζεται άμεσα με αυτό το ίδιο το γεγονός της ανάστασης και με τις εμφανίσεις του αναστάσαντος Κυρίου (βλ. Λουκ. 24,24 εξ. Ιωάν. 20,11 εξ.). Είτε ομιλούμε για τον κενό τάφο είτε για τις εμφανίσεις, εννοούμε το ίδιο γεγονός της ανάστασης και το ίδιο αναστάσιμο μήνυμα που οι μαθητές και Απόστολοι μας διέσωσαν και μας παρέδωσαν από την πρώτη εκείνη πασχάλια Κυριακή ημέρα. Η έγερση των νεκρών και ιδιαίτερα των δικαίων, για την οποία μιλούσε η αρχαία ιουδαϊκή παράδοση και ήταν μέρος των υποσχέσεων του Θεού αλλά και της εσχατολογικής θεολογίας, φανερώθηκε πλέον μπροστά τους ως συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, που ήταν και «απαρχή» μιας νέας πραγματικότητας. Ο Θεός δεν εγκατέλειψε τον Υιό του και Χριστό στον τάφο, αλλά τον «ήγειρεν» εκ νεκρών. Ο Ιησούς και Κύριος «ανέστη» πλέον. Έτσι οι όροι αυτοί, σε οποιαδήποτε χριστιανική παράδοση και αν απαντώνται, βρίσκονται σε άμεση σχέση με το πασχάλιο μήνυμα και αναφέρονται πάντοτε και στον κενό τάφο του Ιησού.

Σε πρώτη μορφή βρίσκουμε τους όρους αυτούς στη γνωστή πέτρινη παράδοση των Πράξεων των Άποστόλων και αναφέρονται αμέσως στο γεγονός του κενού τάφου και της ανάστασης του Κυρίου (Πράξ. 2,24· 3,15· 4,10· 5,30· 10,40), καθώς επίσης και στην προπαύλεια ομολογία περί του αναστάσαντος Χριστού (Α' Κορ. 15,4) που συνεχίζεται με την ίδια έμφαση και στις Επιστολές του Παύλου (Ρωμ. 6,4· Α' Θεσ.

4,14 κ.α.). Η όλη αυτή αρχική παράδοση της Εκκλησίας, η συνυφασμένη με τη μαρτυρία της ανάστασης και τον κενό τάφο του Ιησού, όχι μόνο καταλαμβάνει παράλληλα και όλες τις ευαγγελικές παραδόσεις, αλλά συνεχίζεται και στη μεταγενέστερη αποστολική και μεταποστολική εποχή και φθάνει διά μέσου των αιώνων ως και σήμερα, μεταφέροντας το πασχάλιο μήνυμα προς τον κόσμο και τους ανθρώπους, μήνυμα ζωής και αιωνιότητας.

Έτσι, η σημασία του κενού τάφου για τη διαμόρφωση της όλης χριστιανικής θεολογίας μπορεί να θεωρηθεί αποφασιστική. Όταν ο Απόστολος Παύλος αναφέρεται στον Ιησού Χριστό ως Αμνό του Θεού που προσφέρεται κατά την ημέρα του Πάσχα «υπέρ ημών», ανοίγει μια νέα εποχή και για τη θεολογία (βλ. Α' Κορ. 5,7 εξ.). Ο αναστάς Κύριος θεωρείται η «απαρχή» αυτής της νέας πραγματικότητας και ο νέος καρπός του εσχατολογικού θέρους (Α' Κορ. 15,20 εξ.). Όπως ο Χριστός «ηγέρθη» το πρωί της Κυριακής του Πάσχα, «πρωτεύων» και γινόμενος «πρωτότοκος εκ των νεκρών», αφήνοντας πίσω του έναν κενό τάφο, καθ' όμοιο τρόπο και οι νεκροί θα εγερθούν και θα εγκαταλείψουν τα μνήματά τους (Κολ. 1,18 2,12).

(Γεωργίου Π. Πατρώνου, Η ιστορική πορεία του Ιησού, εκδ. Δόμος, σ. 512-517)

<http://bit.ly/1aNs3Ii>